

68 5.12.84

Ο Ντσήβινι Λήν σε πρόσφατη φωτογραφία του.

Η Εβδομη Τέχνη Σέρ Ντσήβινι Λήν ο σκηνοθέτης των πολλών Οσκαρ

Το «Πέρασμα στην Ινδία» ή καινούρια ταινία του

Ενας βετεράνος σκηνοθέτης ξανάρχεται στην επικαιρότητα, ύστερα από 14 χρόνια απουσίας. Ενας σκηνοθέτης που έχει μεγάλες επιτυχίες στο ενεργητικό του και πολλά βραβεία. Πρόκειται για τον Βρετανό Ντσήβινι Λήν, που στα 76 χρόνια του γύρισε και παρουσιάζει σε λίγα τμήν ταινία «Πέρασμα στην Ινδία» που βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο του Ε.Μ. Φόρστερ.

Η προηγούμενη ταινία του Λήν ήταν «Η κόρη του Ράου» και κυρίστηκε πριν δεκατέσσερα χρόνια. Τρία από τα καλύτερα έργα του, «Η γέφυρα του ποταμού Κβάι», «Ο Λώρεν της Αραβίας» και «Δάκτωρ Ζιβάγκο», συγκέντρωσαν συνολικά είκοσι βραβεία Οσκαρ, ανάμεσα σ' αυτά δυο βραβεία σκηνοθεσίας για τα «Κβόι» και το «Λώρεν». Ο 76χρονος σκηνοθέτης που τώρα πιά είναι οέρ Ντσήβινι Λήν, είχε πει κάποτε: «Τα καλά φιλμ μπορούν ν' γίνουν μόνο από μία ομάδα άφοβων μαριακών». Και ό Λήν για τήν δημιουργία των ταινιών του έχει μείνει μαζί με τους συνεργάτες του στο πιο δύσκολο μέρη του κόσμου - στους τροπικούς της Ασίας, άνω ή κάτω στην έρημη της Ιορδανίας και πολλές έβδομάδες πάνω στους πάγους της Φινλανδίας.

Η περίπτωση στην Ινδία

Τώρα, για νά γυρίσει τήν ταινία του «Πέρασμα στην Ινδία», έμεινε άρκετάν παλιρά, μαζί με τους συνεργάτες του, στην Ινδία. Στο φιλμ αυτό τό σενάριο τό έχει γράψει ό ίδιος ό Λήν. Στο έργο παίζουν γνωστοί ήθοσοι όνν τον Άλεξ Γίντες, τήν Πέκυ Άνκλφορτ και τόν Τζέιμς Φέξ, καθώς και ό Τζόντυ Ντσήβις, Βίκτωρ Μάννερτση και Νόικελε Χόθερς. Θέμα τής ταινίας (και του βιβλίου) είναι τό ταξίδια τής Αντλες Κόουστνιγ (Τζόντυ Ντσήβις) στην Ινδία. Προσπαθώ ν' ενασθερί τον νεαρό εξομολογητή Ρόννυ και νά τον παντρευτεί. Αλλά όταν πηγαίνει νά θηδύε τό εισιτήριο τής γυναικίας, ντυνίζεται μ' ένον φωτογράφο τής γεωμής μυστηρίου σπηλιάς Μισραμιάρ και οι νέες εμπειρίες άλλόδουν έντελώς τή ζωή τής.

Η πρώτη έπαφή που είχε ό Λήν γιό τό γύρισμα ούτής τής ταινίας ήταν τό 1962. Τότε ρώτησε τόν παραγωγό του φιλμ: «Τι συνέβη στην σπηλιά.» Γιατί αυτό που σωμαίνει άνόμασα στην Αντλεα και τόν δόκτορα ΑΚΚ, που στην ταινία τόν εναρκάνει ό Βίκτωρ Μάννερτση, άποτελεί και τό κεντρικό ένδιαφέρον του έργου. «Υπάρχουν έξι θαυμάσια πρόσωπα σ' αυτή τήν ιστορία» έθλωσε ό Ντσήβινι Λήν - πράγμα που είναι δυσσέρετο γιά ένα φιλμ. Η ταινία είναι περίεργη και προκλητική, γιατί και τό τίθλο είναι περίεργο. Υπάρχουν πολλά πράγματα που μόνον μισοτελειώματα, όπως σωμαίνει και στην πραγματική ζωή. Συναντάς ανθρώπους, καταλαβαίνεις όρισμένα πράγματα όπο τον χαρακτήρα τους, αλλά τό ύπολοιπα μόνον κρυμμένα και θά πρέπει νά τό μαντέψεις. Αυτό τό είδος τό έσωτερικά έργα με γοητεύουν. Θέλω νά

Όπως τ'ά έπισημαίνει ό Στανισλάβοκι

Προβλήματα έρμηνείας των έργων του Τσέχωφ

Οι ήθοσοιοί δέν πρέπει νά παίξουν αλλά νά ζούν και νά υπάρχουν

Κάθε τόσο θά έρχόμαστε σέ έπαφή με τ'α δημιουργήματα του Τσέχωφ. Πότε θά παίζεται ένα όπο τό λίγα, αλλά πάντοτε σημαντικά θεατρικά έργα του (φέτος τό Κ.Θ.Β.Ε. θά μάς παρουσιάσει τό «Γλάρο» του), πότε κάποιο διήγημα του θά δημοσιεύεται σέ περιοδικό ή έφημερίδα. Μεγάλη μορφή των ρωσικών γραμμάτων, ό Τσέχωφ μένει πάντα έπικαιρος, πάντα ζωντανός.

Μιλώντας γιά τό έργο του ό μεγόλος Στανισλάβοκι, γράφει: «Δέν τολμώ νά καταπιστώ με περιγραφές γιά τό έργα του Τσέχωφ. Η γοητεία τους δέ θρίσκειται στό διάλογο, αλλά στό νόημα τό κρυμμένο κάτω όπο τό λόγια, τ'ς παύσεις, στην όψη των ήθοσών στόν τρόπο πού τό έργα αυτά δείχνουν τ'ς συγκινησιας των ήρώων τους.»

Μεγάλο, πράγματι, πρόβλημα τό άνόμασα των θεατρικών έργων του Τσέχωφ στή σκηνη, άποτελούν πολλές φορές μέτρο κρίσης γιά τ'ς ίκανάστικες σκηνοθετών και ήθοσών. Οι άόψεις πολλές φορές διστάνται γιό τό πώς πρέπει νά παίζεται ένα έργο του Τσέχωφ. Πολλοί ύποστηρίχουν, πώς είναι κωμωδίες και πώς τό κωμικό στοιχείο πρέπει νά είναι έντονο στό έργα του. Άλλοι πάλι δίνουν μιά θαριά άτμόσφαιρα στις σκηνές του δημιουργίας. Ωστόσο, οι κατά καιρούς παραστάσεις των οσοιτικών θιάσων, με έργα Τσέχωφ, μάς έδωσαν μιά γεύση τής παράδοσης πού ίσχυε στην πατρίδα του συγγραφέα, τό ίδιο και κάποια οσοιτικά φιλμς.

Διαίσθηση και αίσθηση

Ο Στανισλάβοκι έζησε τόν Τσέχωφ, τόν γνώρισε, συνεργάσθηκαν στενά και άπόδωσε τό έργα του. Κάποιες λοιπόν γνώμες του, όπως αναφέρονται στό βιβλίο του «Η ζωή μου στην τέχνη», έχουν άναμφισβήτητη άξία, χωρίς αυτό, θέαα, νά σημαίνει ότι οι σκημικοί σκηνοθέτες πρέπει νά δεσμευόμνται νά μόν έχουν δημιουργικές άπόψεις πάνω στό «Γλάρο» ή τ'ς «Τρεις άδελφές». Νά, λοιπόν, τ'ς έγγραφε ό Στανισλάβοκι.

Από τόν Τσέχωφ μού πρωτόβησε ή ιδέα γιά τήν έρμηνεία με τ' διαίσθηση και τό αίσθημα. Δέν μπορεί κανείς, άν δέ φτάσει στό βάθος τής ψυχής του, ν' άποκόμψει τό έσωτερικό περιεχόμενο των έργων του. Αυτό θέαα μπορεί νά τό πει κανείς

γιατί μ' άλο πού περιγράφει τήν καθημερινή ζωή, ό μύθος στό έργα του δέν άναφέρεται αέ τυχαία μικροπράγματα, μά στόν Άνθρωπο με Α κεφαλαίο. Νό γιατί τό άνερό του γιά τή μελλοντική ζωή πάνω στή γή δέν είναι ένα φτηνό δημιουργημα στενού μυαλού, με ένα πλατύ και μεγάλο ιδανικό, ένα άνερο, πού κι άν ίσως μένει άπραγματοποίητο, πρέπει όμως νά παλέει κανείς γι' αυτό κι άς είναι άδύνατα νά τό

Ο Τσέχωφ σέ μιά συνάντησή του με τόν Γκόρκι

δους. Και τό άποτέλεσμα: άποτυχία. Σέ κανένα θεατρο και μόν όσοιον τρόπο κι άν άνέβηκαν, δέ δόθηκαν τό έργα του Τσέχωφ με έπιτυχία όταν χρησιμοποιήθηκαν οι παλιές μέθοδοι στό παίξιμο κι ός καταπίσθησαν μ' αυτό οι καλύτεροι ήθοσοι στόν κόσμο, καλλιτέχνες με άναμφισβήτητο ταλέντο, τεχνική και πείρα. Ένα μόνό θεατρο πέτυχε σ' αυτό, πού όλο τ' άλλα άπέτυχαν, τό θεατρο Τέχνης και μάλιστα σέ μιά έποχή, πού οι ήθοσοιοί του ήταν άόμνη άνώριμοι στην τέχνη. Τό πετύχημα γιατί έμεις άνοκαλώσαμε ένα κωμωδίο άντικρισμα γιά τό έργα του Τσέχωφ, ένα άντικρισμα άλλό, τελα διαφορετικό κι αυτό άποτελεί τήν κρισιότερη συμβολή μας στή δρωματική τέχνη.

Οι ήθοσοι

Γιά τούς ήθοσοιούς πού άρχο- λάνται με τό έργα του Τσέχωφ, ή δοκιμασία είναι μεγάλη. Τό έπιθεσθάνει κι ό Στανισλάβοκι πού γράφει σχετικα:

Όι ήθοσοι, όσοι καταπνάνονται με τό έργα του Τσέχωφ, αφολλούν

νά ζούν και νά υπάρχουν, ακολουθώντας τή θοσθή, έσωτερική γραμμή των ήρώων, πού άπεικονίζουν, στην έξέλιξη τους. Ο Τσέχωφ δείχνεται σ' αυτό μάστορας, στό ν' επηρεάζει τό θεατή με τ'ς πιο διαφορετικές μεθόδους, πού σ'αχνά τ'ς μεταχειρίζεται άσυναίσθητα. Έτσι εμφανίζεται άάλατε ήμπερσιονιστής και άλλοτε συμβολιστής, ή γίνεται ρεαλιστής, άταν τού χρειάζεται, και κάποτε σχεδόν νουταρλιστής... Ο Τσέχωφ έξερει καλύτερα όπο κάθε άλλον νά ξεχωρίζει και νά μεταβιβάζει ψυχικές καταστάσεις, νά τ'ς διασείζει με φυσικά, τό θέμα δέν κλείνει εύκολα, πού έχουν άλότελα διαφορετικό χαρακτήρα και νά τ'ς πλουτίζει με σπιδάτο χιούμορ. Και όλα αυτά τό δίνει, όχι μόνον σάν καλλιτέχνης με έξοχο γούστο, μά και σάν άνθρώπος πού κρατάει τό κλειδιά τής ψυχής και του ήθοσοιού και του θεατή.

Ο Στανισλάβοκι, πού γνώρισε άπό κοντά και τό έργα του Τσέχωφ και τόν ίδιο το συγγραφέα, έχει έμβασθύνει ιδιαίτερα στό συγγραφέα του «Θείου θνάου» και τόν κρινει με εύστοχία, ιδιαίτερο, θέαα, τό θεατρο του έργο. Γράφει, λοιπόν, τό έξής:

Στά έργα του ό Άντον Παύλοβιτς Τσέχωφ χειρίζεται με μαστοριά και τήν έσωτερική και έσωτερική. Δείχνει ξεχωριστή δόναση στην άγάπη του γιά τήν άλήθεια. Περιφρονεί τ'ς συνθησιμένες, τ'ς φτηνές επιφανειακές συγκινησιας και τό χιλοσιωπιμένο αισθήματα, πού, καθώς τό ξεραμε πιά πολύ καλά, πόψαμε νά τό προσέχουμε και πού έχασαν κάθε φρεσκάδα. Ο Τσέχωφ αναζητεί τήν άλήθεια του στις πιο κρυφές ψυχικές καταστάσεις, στό κατάθθα τής ψυχής. Και ή άλήθεια αυτή συναρτάει σάν κάτι άνοπανάτεχο, αλλά και με τούς μυστηριακόους δεσμούς τής με τό ξερασμένο παρελθόν και τό άνεύλητα προαίσθημα, πού προκαλεί γιά τό μέλλον και γιατί παρουσιάζει μόν ζωη βασισμένο ός κάποια ίσκιερατη λογική, μού λογική πού φαίνεται άκατανόητη γιό τό λογικό μας και πού χλευσάει, σαρκάει, φέρνει τήν άμνησσία ή τό γέλιο.

Πολυσύνθετος και προβληματικός ο συγγραφέας ό Τσέχωφ, άποτελεί μιά πρόκληση γιά τούς σκηνοθέτες και τούς ήθοσοιούς, αλλά και κανόνα κρίσης των δυνασταντήτων τους. Η ιστορία του μεταπολεμικού έλληνικού θεατρο μαρτυρεί ότι οι έπιτυχίες ήταν λίγες (άξέχαστες οι «Τρεις άδελφές», τού Κούν στό Εθνικό θεατρο, Άλχο μετά τήν κατοχή), όλο ή άποτυχία ή ή οδιάρμοτες παραστάσεις πάρα πολλές. Ας

Τά νέα βιβλία

Γζίνι Ροντάρι, «Γραμματική τής φαντασίας»

Τό βιβλίο αυτό, πού μεταφράστηκε όπο τ'ς Μ. Βεργάωνη - Κακλή και Άλκα Άγγουριού - Στριντζή, φέρει τό χαρακτηριστικό ύπότιτλο «Πώς νά φτιάχνουμε ιστορίες γιά παιδιά». Ο Ροντάρι άναλύει και άποκαλύπτει τ'ς ποικίλες τεχνικές πού άκολουθούν όσοι έπινοούν ιστορίες γιά παιδιά. Ο συγγραφέας πιστεύει ότι ό καθένας μπορεί νά εφαρμάσει αυτές τ'ς τεχνικές. Έτσι τό βιβλίο του άποτελεί ένα άπατελεσματικό και χρομόμο εργαλείο «γιά άποιοι πιστεύει στην άνάγκη, νό έχει ή φαντασία τή θέση τής στην εκπαίδευση, σέ όποιον έχει έμπιστάσσην στην παιδική δημιουργικότητα, σέ όποιον έξερει πόση άπελευθερωτική δύναμη μπορεί νό έχει ό λόγος... Ο Ροντάρι γράφει «αυτό πού κόνια έγα είναι ν' αναζητή τ'ς σταθερές των φαντασιών μηχανισμών, τούς νόμους τής έπινοήσων, οι όχι άσχυρα και θεατριλιστικά, άξίζαμε έπινοια κι όχι κοραϊδιες.

Θά μπορούσε πολλά νά γράψει κανείς γιά ν' αναλύσει τό έργα του Τσέχωφ, τό θεατρικό, και τήν έρμηνεία του στή σκηνη. Ο ίδιος ό Στανισλάβοκι, αλλά και άλλοι, έχουν δώσει στοιχία πολύλυτα και σεβαστά. Ωστόσο ό χώρος δέν είναι έπαρκής και, φυσικά, τό θέμα δέν κλείνει εύκολα. Ας δούμε όόμνη ένα κομμάτι όπο τό βιβλίο του Στανισλάβοκι «Η ζωή μου στην τέχνη»:

Μέ μαστοριά, πού μόνον στούς άληθινοους δασκάλους έδωσαμε, ό Τσέχωφ έξερει νά χειρίζεται τήν μορφή, καλλιτεχνική και γνήσια άλήθεια, έτσι ώστε νά διαχνηί άπό τή σκηνη τή θεατρική ρεασότητα, έσωτερική και έσωτερική. Δείχνει ξεχωριστή δόναση στην άγάπη του γιά τήν άλήθεια. Περιφρονεί τ'ς συνθησιμένες, τ'ς φτηνές επιφανειακές συγκινησιας και τό χιλοσιωπιμένο αισθήματα, πού, καθώς τό ξεραμε πιά πολύ καλά, πόψαμε νά τό προσέχουμε και πού έχασαν κάθε φρεσκάδα. Ο Τσέχωφ αναζητεί τήν άλήθεια του στις πιο κρυφές ψυχικές καταστάσεις, στό κατάθθα τής ψυχής. Και ή άλήθεια αυτή συναρτάει σάν κάτι άνοπανάτεχο, αλλά και με τούς μυστηριακόους δεσμούς τής με τό ξερασμένο παρελθόν και τό άνεύλητα προαίσθημα, πού προκαλεί γιά τό μέλλον και γιατί παρουσιάζει μόν ζωη βασισμένο ός κάποια ίσκιερατη λογική, μού λογική πού φαίνεται άκατανόητη γιό τό λογικό μας και πού χλευσάει, σαρκάει, φέρνει τήν άμνησσία ή τό γέλιο.

Θεοδόη Ντάκου, «Η ήλιμία του πανν:ου»

Είναι ή δεύτερη σολογή τής Ντάκου, πού εκδόεται στή Θεσσαλονίκη (ή πρώτη ήταν τό 1966 --Δεύτερα πρωή) και ή ποιήτρια, σέ μιά σειρά άπό έξήγητα και πλεόν ποιήματα, ούσιαστικά εκπερσεί τήν πίκρα τής και τήν άπογοητεία τής όπο άναν άνοκαλήρωτα ή χαμένο έρωτα, τόν κορημό και τ'ς οκείφες πού προκοιλεί ή άποουσία ή ή άδιοφορία τού άγαπημένου προσώπου με όλο τό στυναπόκόλουθα. Σέ ένα δίτιμο γράφει: «Δέν τολμώ νά θάλω τό χέρι σ'α μούλιού σου / μ'ή συναντήσω έξου δάχτυλα». Και φυσικά, ή άπογοητεία, ή λύπη όπο τόν έρωτα ζωγραφίζει όσον τόν κόσμο με χρώματα κάθε άλλο παρά αισιόδοξα. Έτσι στό ποίημα «Τό ούριόνο τόξο» θό γράφει: «Κάθε φορά πού ξεγλιστράς, έτοιμο τό χαμόγελο / όθηνε έλαγνισμένο, συμβυσιστικό, ούάλλελο / πάνω άπ' τ'ς λάσπες πού γενόμνται / και σπολιόμενο χρωμασιόν σάν τό ούριόνο τόξο». Είναι περιεργα, αλλά όπο τή θεματογραφία του χωρισμού και τής έρωτικής άποτυχίας ξεφεύγουν λίγα ποιήματα, όπως τό «Έδω ή πόνος», πού ώστόσο, μένει στό κλίμα τής άπισιασθόσιας. Έργα ενισιασθόσια είναι ό στήσις τής Ντάκου, πού πείνει γιό τήν ειλικρινεία τής άπέναντι στόν έντεχνο λόγο. (Εκδόσεις «Διαγωγικός».)

ζωή. Συναντάς ανθρώπους, καταλαβαίνεις όρια, πράγματα από τον χαρακτήρα τους, αλλά τα υπόλοιπα μένουν κρυμμένα και θό πρέπει να τα μαντέψεις. Αυτού του είδους τα εσωτερικά έργα με γοητεύουν. Όθλω να σκηνοθετώ ταινίες όπου το κοινό συζητάει για τα πρόσωπά τους, ταινίες σαν τον «Πολίτη Κλην». Και ακόμη, για όρια, με τα δημιουργία ιστορίες. Μπορεί τώρα να μην είναι της μόδας, για όρια, με τα δημιουργία ιστορίες. Μπορεί τώρα να μην είναι της μόδας, για όρια, με τα δημιουργία ιστορίες. Μπορεί τώρα να μην είναι της μόδας, για όρια, με τα δημιουργία ιστορίες.

Μερικά βιογραφικά

Ο Ντέιβιντ Λήν έχει μία όησεία στον κινηματογράφο μεγαλύτερη από μισόν αιώνα. Όπως και πολλοί άλλοι Άγγλοι σκηνοθέτες, πέρασε πρώτα από το στάδιο του μοντάζ. Στά 1930 δούλεψε μαζί με τον σκηνοθέτη Λουκίωβ στο μοντάζ των ταινιών «Γάλλος χωρίς δάκρυα» και «Πυγμαλίων». Αργότερα συνεργάστηκε σαν σκηνοθέτης με τον Νάελ Κάουαρντ, σε ταινίες που γυρίστηκαν κατά την διάρκεια του πόλεμου. Τήν παγκόσμια κατάφωση κέρδισε με την ταινία «Σύντομη συνάντηση» που γύρισε τό 1946. Τα φίλμς αυτό είχε κάνει τότε βαθιά έντύπωση. Ακολούθησαν δύο ώριμες απόδόσεις έργων Ντίκενς, οι «Μεγάλες προσδοκίες» και ο «Όλιβερ Τωϊστ» τό 1947. Στην δεκαετία που ακολούθησε ο Ντέιβιντ Λήν γύρισε μία σειρά από φίλμ όπως ή «Μανλέν», «Διακοπές στη Βενετία», «Περιπαθείς φίλοι» κ.ά. με γνωστούς ήθοποιούς. Καί τό 1957 ήρθε «Η γέφυρα του ποταμού Κβάν» που πρόσφερε σειρά θραυτίων και μία δεύτερη παγκόσμια αναγνώριση. Με τον «Λώρεν της Αραβίας», τό φίλμ που καθιέρωσε τον Ρήτερ Ο' Τουλ και τον Ομάρ Σαρίφ σαν άστέρους του κινηματογράφου επαναλήφθηκε τό 1962 ή ιστορία των θραυτίων. Τρίτη του μεγάλη παραγωγή ή «Δόκτωρ Ζίβανγκ» από τό τόσο συζητημένο θίβλιό του Μπίρς Πλάστεντ. Ο Ντέιβιντ Λήν έχει μία πλούσια ιστορία και μία έξ ίσου πλούσια προσφορά στον παγκόσμιο κινηματογράφο, που πιστεύεται ότι θά επαναληφθεί τώρα με «τό πέρασμα στην Ινδία».

Θεατρικές παραστάσεις

Μονόπρακτα Τούχωφ, Πιραντέλο, Καρπανέλλη, από τον ήθοποιό Αλέκο Ουδινόη.

Ένα ρεσιτάλ ήθοποιού με γνωστό λίγο-πολύ μονόπρακτα, ίδιους σε μαθητές του Κάρουλο Κούν, δέν είναι πολύ πρωτότυπη έννεργεια, ωστόσο έχει πάντοτε ένδιαφέρον, ίδιως όταν ο έρμηνευτής δείξει άνάγνη και τάση για τό έγχειρίμ. Ο Αλέκος Ουδινόης, γνωστός πρωταγωνιστής του ΚΘΒΕ, και άγαπητός έδεις και ταλέντο (πό ήταν γνωστό) στην παρουσίαση των μονόπρακτων «Οι θαλασρέ συντέπιες του καννού» του Τούχωφ, «Τό λαλούδι στό στόμα» του Πιραντέλο και «Αυτός και τό παντελόνι του» του Καρπανέλλη. Τα δύο πρώτα άποτέλουσαν άριστογυμνάσια του ευρωπαϊκού θεάτρου, τό τρίτο μία καλή στιγμή ένός συγγραφέα που έχει έμπειρασει από τον Κούν και τις παραστάσεις του. Και στό τρία μονόπρακτα έχουμε ένα ότομα άποτυχημένο, γγραμμένο ή άπειλομένο από τη σκία του θανάτου. Ουάστο, στην κάθε περίπτωση, ή ίδιουσκουσία, ή τεχνική και ή «φιλοσοφία» του συγγραφέα διαμορφώνουν μία αυτόδυναμη κατάσταση, τραγική πάντοτε, όπου τό μαύρο χιούμορ εισβάλλει ή ώφειρεί για να τονήσει άντιθέτως τό τραγικό. Ο τρασιαμένος ήρωας του Τούχωφ, ο δαιμονιακός του Πιραντέλο και ο έρηνιος του Καρπανέλλη, συναντιούνται στην άπειλοπία του στόμα διακατέμ.

Ο Αλέκος Ουδινόης έρμηνεύσει και τους τρεις αυτούς ανθρώπους με πολλή μαεστρία, με πέπια και εισαίσθηση. Είναι χλωρές στιγμές ύποκριτικής και μία έστειλε πόσο ή καλή ήθοποιία μπορεί, με όση πάντα ένα σημαντικό κείμενο, να όχηραστεί από τό σκηνικό, τό φάτια, την φαντασμαγορία, την κίνηση, τη μουσική. Πραγματικά, άθληστας τον Ουδινόη από έρμηνευτή τό τρία μονόπρακτα, σκεφτόταν κανείς πόσο έστρατιωμένα έμφανίζετα κομιά φορτό τό θεάτρο και με πόσο άπλά με τό πόσο θά μπορούσε, να λειτουργήσει ή δραματική τέχνη. Είναι κρίμα που ο έλεκτικός ήθοποιός παρουσίασε τη δουλειά του μόνο δύο μέρες και δέν θά ήταν περιτό άν έβρισκε τον τρόπο να την επαναλάβει.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Η έλληνική ποίηση

ΤΑΚΗ ΠΑΠΑΤΣΩΝΗ

Συνάντημα

Σταλάει ή πρωινή βροσία από κάθε φύλλα του κήπου. Αν και ύγρασία είναι, έντοπότες άσφαλός πολλή ή χαρά. Περιδιαβάδει ο διασότης, ένω άρχικώς έθνηγε τη δουλειά. Συντέμνει κάπως, όχι σε χρόνο, μόνο από διάθεση. Τό χρέος του για δουλειά. Αλλά όμως κέρδος κομίζει από την πρώτη τρυφερότητα της ήμερας. Εύεργεια ταυχεταί, όσε δέν έρτηθή. Δρόσο ψυχής, όσε δέν άνεμνετο. Πως, όλες οι ώρες οι όκολοποούσες την πρωην εύλογούντα. Πώς ύυλον άποτύπωμα τους δένει. Ακόμα και ή έσπερα έφεται με χομύλιωμα των φύτων και με άσπερια, και μένει, φώς έωθινό. Διαρκεί μέχρι του ύπνου. Καί κοτακλίνεται εύτυχής έκείνος ο διασότης. τυλιγεται στό σύνθησε της ψυχίας ανδόνι και μόνος δέν αισθάνεται: τυλιγεται ή ψυχή του με φώς της γαλήνης όχι ένών, όχι άλλότροι της δρόσου αυτής, που άντίκρυσε, σαν έθνηγε, τό πρωί

ρικά περιχέμενο των έργων του. Αυτό θέβασια μπορεί να τό πεί κανείς για όλα τα έργα, μιά στόυ Τούχωφ, ταυριάζει περισσότερο άπ' όλα γιατί δέν ύπάρχει άλλος τρόπος έρμη-

ορατική τέχνη.

Αναφερόμενος στό πρόσωπα που δημιουργεί ο Τούχωφ, ο Στανισλάκι σημειώνει: Ο Τούχωφ μένει άνεξάντηλος.

Οι ήθοποιοί, όσοι καταπνόνονται με τό έργα του Τούχωφ, σφάλλουν όταν προσπαθούν να παίξουν, να παραστήσουν. Στά έργα του Τούχωφ οι ήθοποιοί πρέπει να είναι, θλασθή

κόσμο από φώς, ήχους και πράγματα, να μένουν τριγυρίζουν και άπέρχονται τόσο πολύ την ψυχολογία μας; Άδεια μας κορδόνισαν για τον ήχο από τους γρύλους και για τό

ένω ή άποτυχία ή ή διάφορες παραστάσεις πόρα πόλλες. Ας έλπίσουμε ότι οι μελλοντικές απόδόσεις έργων Τούχωφ θά είναι πιο πετυχημένες.

στον έντεγχο λόγο. (Εκδόσεις «Διαγώνιος».)

Γιώργου Χειμωνά, «Τά ταξίδια μου»

Πίστος στη λογοτεχνική του διαδρομή, από τό 1960 (με τον «Πειλοσπυρα») μέχρι σήμερα, ο Χειμωνάς δίνει πάλι τρία σύντομα πεντογράμματα με την προχωρημένη γραφή του, που, ώστόσο, τη φορά αυτή κλίνει προς πιο προσιτές έκφραστικές τάσεις. Τα «ταξίδια» είναι τρία και ρωσικά, είναι ταξίδια στους φτωχικούς τόπους που δημιουργούν άναμνήσεις σε συνδυασμό με φανταστικά και αισθησιακά ένόγωνα. Με μικρές φράσεις τίς πιο πολλές φορές σφαιρές, ο συγγραφέας περπατά μέσα σε λαθρινόθωσ ακέφυση και αισθημάτων, με μία διασπαστική μανία που έχει άρσιες έδώ και πολλά χρόνια και έχει φτάσει πολλές φορές σε άμέεκοσά κατανόησης. Τα άφηγήματα είναι τρία: στό πρώτο, που φέρει τον τίτλο «τό συνδρομο του Μπαλντιν» δίδονται άρρωστημένα οι σχέσεις παιδιού - μητέρας και μία εισοδόφη σχέση παιδί - Ρίωκς, που πάσχει από μία άσθενεία, ή όποια ξεκινάει από τον έγκεφαλό (ο συγγραφέας είναι γιατρος του κλάδου αυτού), ένω στό δεύτερο, το «Αινείας», μεταφερόμεται στην έξνη, τη Γαλλία, όπου ανάθινει έννας κόσμος παραμύθιους ή άνερίκους, όπου και πάλι μία σχέση πατέρα - υιού βρισκαται στη σφαίρα του παραδένου, του έχθρου κόου, ένω παράλληλα ώφειρεί τό έρωτικό και αισθησιακό στοιχείο. Τέλος, στό τρίτο άφηγήμα «Τό κόσμημα», πάλι ο έρωτας και ο αισθησιασμός παίζουν τό θσοικό ρόλο. Τα διαδραματιζόμενα γίνονται προφανώς από Γαλλία, ο κόσμος κουβαλάει τις έρνήρες του πόλεμου, του δλοκωτύματος των Εβραίων, αλλά και με μία άκατανίτητη διάθεση έρωτισμού, με στόχο, θέβασια, τον όφηγητή. «Τά ταξίδια μου» του Γιώργου Χειμωνά έντάσσονται στην προχωρημένη πεντογράμια που καλλιεργήθηκε, κυρίως μεταπολεμικά, στην Ελλάδα, σε μία λογοτεχνία όπου οι έπιδράσεις του ομορρεαλισμού είναι σαφείς, αλλά και ύπομειροχρετα έκμεταλλωμένες. (Εκδόσεις «Κέδρος».)

Η «Κριτική»

Ένα άλλο περιοδικό που κυκλοφόρησε ένα χρόνο μετά τη «Διαγώνιο», ή «Κριτική», εκδίδεται από τό Μ. Ανογνωστάκη και θά όχολληθεί με τη θεωρία της λογοτεχνίας, την κριτική, την παρουσίαση τάσεων και ρευμάτων της λογοτεχνίας, τόσο σε παλαιό, έλληνικό όσα και σε παγκόσμια έπίπεδα. Είναι ένα όθημα όπου συναντιούνται με τό κείμενα του κομμοί δόκμοιο λογοτεχνες, κριτικοί, δοκιμογράφοι, κριτικοί ή ιστορικοί της τέχνης και της μουσικής. Τό πολύ σημαντικό αυτό περιοδικό θά όχολληται όποκλειστικά, έν θέλετε, με την όποτύπωση και προέγησης, την κριτική της λογοτεχνίας και της παραγωγής της, δέν θά κρατήσει παρά μόνο τρία χρόνια, θά κλείσει όριστικό τό 1961.

Οάστο, θά πρέπει να σημειώσουμε πως συνεργάστηκαν, έκτός άπ' τον Ανογνωστάκη, οι Θασίτης, Παπαϊωάννης, Νάσα Ανογνωστάκη, Δ. Μαρωνίτης, Κ. Κίρσο, Π. Μουλάς, Π. Πιστός, Β. Φράγκος και άλλοι συνεργάτες από την Αθήνα, από τον Μ. Θεοδωρίδη και την Ε. Βακαλό, τον Αργυρίου κ.ά.

Τό περιοδικό «Κριτική» είναι προέκταση και καθρέφτης των θέσεων άπέναντι στη λογοτεχνία ή γενικό στην τέχνη της γενιάς των κοινωνικών ποιητών, της πρώτης γενιάς που έμφανίστηκε και είναι ή έπιβεβαίωση για την κριτική σκέψη και τη θεωρητική κατάρτιση που και ή Θεοδωρίδη έχει. Τό φαινόμενο της συμμετοχής σημαντικών δημιουργικών όνομάτων που βρισκόμε στην «Κριτική», τη «Νέα Πορεία» και τη «Διαγώνιο» -όσο περνούσ τό χρόνο- μός δείχνει ότι μόνο την παραδοχή της θεοοαολογίας λογοτεχνίας από την Αθήνα, αλλά την προοδευτικότητα και πάρα πολλές φορές, την ύποψηρ μίας λογοτεχνίας με χαρακτηρισμό, που άντέχει και έξελίσσεται στό χρόνο.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΠΑΛΙΤΣΗΣ

Στην πεζογραφία, ποίηση και κριτική Η λογοτεχνική Θεοοαολογική στα μεταπολεμικά περιοδικά

«Νέα Πορεία» και «Διαγώνιος», «Κριτική» κι άνεξάντητοι

Συνεχίζουμε σήμερα τό κείμενο της όμιάς του κ. Πλαστήρα σχετικά με τό μεταπολεμικά λογοτεχνικά περιοδικά της Θεοοαολογικής, που τό πρώτο μέρος της δημοσιεύτηκε την περασμένη Τετάρτη και τό τέλος της θά δημοσιευτεί την επόμενη Τετάρτη, λόγω του μεγάλου μήκους της. Επαναλαμβάνουμε ότι οι άποφάσεις του κ. Πλαστήρα πάνω στό θέμα δημιουργούν πολλές άφορμες μέσ συζητήσε. Αλλά ές ζαγαυρισόμενος στό κείμενο τό ίδιο:

γοτέχνες, που μερικά άπ' αυτούς έδωσαν ή ή έν έργο και έπιβλήθηκαν στην ανειδίκτη των συναδέλφων τους και τό κοινού. 2. Οι καινούριο παρουσιάστηκε στό έξωτερικό φρόντισε τό περιοδικό με τό έμφανιστό έλληνικό κοινό μεταφρασμένο. 3. Οι τρεις «έρνευες» που έκανε άνόμοσα στους πνευματικούς ανθρώπους της χώρας για την ποίηση, την πεζογραφία, την κριτική και τη θέση τους στη δεκαετία του '50, έδωσαν τό δικαίωμα στους νεότερους να ανιτήσουν πνευματικά θέματα με παλαιότερους. 4. Βασική φροντίδα καταβλήθηκε για την τακτική παρακολούθηση του έλληνικού λογοτεχνικού θίβλιου, τό κινηματογράφου, του θεάτρου. 5. Από τό πρώτο τεύχη ή «Νέα Πορεία» ήρθε θέση πάνω σε όλα τα τρέχοντα πνευματικά και καλλιτεχνικά ζητήματα τό πότου.

Όσον όφορτό τους συνεργάτες μπορούμε να διαπιστώσουμε πως από την παλιά γενιά συνεργάζονται οι Βαφόπουλος, Βαρθιτωύτης, Δεδουσης, Δέλιος, Ζατασία, Ζωγράφος, Όέμελης, Καρέλη, Κατόγιαννης, Νίντας, Ντόλιος, Πεντίκης, Σπανωδινής, Γιαννόπουλος. Από την πρώτη μεταπολεμική γενιά των κοινωνικών ποιητών οι Θασίτης, Καφταντζής, Κίρσο. Από τη δεύτερη μεταπολεμική οι Αλαβέρης, Νάσα Ανογνωστάκη, Γκοαούπουλος, Βαλιούλης, Κιτασόπουλος, Μηλιόπουλος, Πουλάς, Παπασιώπης, Στοιγανιδής. Από τη γενιά του '60 οι Ευαγγέλου, Ευσταθιάδης, Κέντρου, Αγαθόπουλος, Κοκαλιόου - Νάχμια, Λαχάς, Μάσκος, Μπαγιόνης. Από τη δεκαετία του '70 οι Βασιλιώτης, Δελγιώργης, Θεοδωρίδης, Καλακίρης, Τ. Νικηφόρου, Μπακίρης, Σενός, Σουλιώτης, Τραγιάνος, Ταυμπούση, Υφαντής, Φαμορτζόγλου, Χελκίνογλου, Πλαστήρας. Εκτός από τις άσπλες του περιοδικού, οι περαιοότεροι από αυτούς

που άναφέρθηκαν θά συμπεριληφθούν και στις εκδόσεις της «Νέας Πορείας», θεσμο που καθιέρωσε τό περιοδικό από τό ξεκινιμύ του. Αυτή είναι ή διαπίστωση της πολυφωνίας του περιοδικού, που στό σπλάνα του εκφέρει την παρουσία όλων των γενεών και θέβασια του ρεύματα των πολύ σύγχρονων από τό 1970 ως σήμερα.

Η «Διαγώνιος»

Τό 1958 εκδίδεται τό περιοδικό «Διαγώνιος» από τηθινθείο τό ποιητή Ντ. Χριστιανόπουλο. Η «Διαγώνιος», που έκλεισε όριστικό με τό τελευταίο τεύχος του 1963, κυκλοφόρησε με μικρές διακοπές που έμφανίζονται και από τις πιο κάτω περιόδους: Α. 1958-1962, Β. 1965-1969, Γ. 1972-1976 και Δ. 1979-1983. Σάν συμπλήρωμα της «Διαγωνίου» και άργότερα σαν αυτότελη έκδοση με ένδιαφέρει στην εικαστικές τέχνης κυκλοφόρησε τό «Κάκκινο».

Η «Διαγώνιος» δέν είναι μόνο λογοτεχνικό περιοδικό, δίνει βαρύτητα στις εικαστικές τέχνες και σε συνδιασμό με τη μικρή καλερίο που ίδιρσε, λειτουργεί σαν ένα έργαστήρι που ένδιαφέρει έξίσου με τη λογοτεχνία, τη ζωγραφική και τη φωτογραφία. Τούτα φαίνεται και από τις σελίδες του περιοδικού όπου διαπιστώνει κανείς μία ισσορπία άνάμεσα στη λογοτεχνία στην ιστορία της Θεοοαολογικής, τη ζωγραφική, τη φωτογραφία και τη μουσική. Κι έδώ θά πρέπει να θυμηθούμε τό Σδη Παπαδημητρίου και την προσφορά του στην προώθηση της τέχης, είτε με δημοσιευμένα κείμενα του στη «Διαγώνιο», είτε με αυτότελες εκδόσεις ή και συναυλίες.

Έτσι, θά λέγαμε πως ή «Διαγώνιος», άρα και οι συνεργάτες της, κινήθηκαν ο ένω χάρο άναυετικό και σ' ένα χάρο άναυετικό, όσν ένα κείμενο γενικότερο που περικλείει πολλές φορές

Μιά άνάγνηση από τα περιεχόμενα του περιοδικού μας δείχνει πως από χρόνια της δραστηριότητάς του συνεργάστηκαν: από την καλύτερη γενιά Βαφόπουλος, Βαρθιτωύτης, Θέμελης, Καρέλη και Πεντίκης. Η συνεργασία τους δημοσιεύεται περισσότερο από άποψη φορτύρης ή παρουσιασών της ποίησης των προηγούμενων γενεών, με εξαίρεση.

Τό ίδιο συμβαίνει για τον Ανογνωστάκη, αλλά όχι για τον Κίρσο που δημοσιεύει κυρίως μεταφράσεις, μεχρι τό κλείσιμο του περιοδικού. Από τους λογοτεχνες της δεκαετίας του '50 κείμενα των Αολάνογλου, Ιωάννου, Κοκαλιόου - Νάχμια και Χριστιανόπουλου. Της δεκαετίας του '60 που είναι και οι περισσότεροι: Ευαγγέλου, Καζαντζής, Κέντρου, Αγαθόπουλου, Ο' Ντάκου, Μπαμπιτζή, Βαζάκας, Βασιλάκη, Καρραβίτη, Σ. Παπαδημητρίου, Ριτσάνη, Χαραμής. Και οι νεότεροι: Δαμιανός, Ισαρης, Κουτσούκος, Αετονός, Νικολαΐδης, Πατούνης, Σουρπούλης, Σφουρίδης.

Η «Διαγώνιος» θά δώσει μεγάλο άθρος στις μεταφράσεις. Μπορεί άνετα ά αναγνωστές να βρει πλήρες όλοόλογο μεταφρασμένων ποιήσεως κυρίως, αλλά και πεζογραφίας, ιδιαιτέρως από τα τελευταία χρόνια που δόθηκε βαρύτητα στη γερμανική λογοτεχνία, μετά τό κλείσιμο του περιοδικού «Αουμπλικ».

Κλείνοντας τη «Διαγώνιο» και πριν περάσουμε στη συνέχεια της διαδρομής μας θά πρέπει να σημειώσουμε όρισμένα όνοματα

Γράφει και έπιμελείται ο κ. Νίκος Μπακόλας